

DAȚI DRUMUL CÂINELUI

CÂINELE GRĂDINARULUI de Lope de Vega. Traducerea: Gáspár Endre ● **TEATRUL MAGHIAR DE STAT DIN CLUJ-NAPOCA** ● Data reprezentăției: 30 decembrie 1995 ● Regia: Bocsárdi László ● Decoruri și costume: T. Th. Ciupe ● Muzica: Selmeczi György ● Distribuția: Spolarics Andrea (Diana), Kardos Róbert (Teodoro), Bogdán Zsolt (Tristan), Dehel Gábor (Otavio), Szikszai Rémusz (Fabio), Tordai Tekla (Marcela), Fülöp Erzsébet (Anarda), Csutak Réka (Doroteea), Bogdán István (Contele Federico), Nagy Dezső (Marchizul Ricardo), Senkálzky Endre (Contele Ludovico), Hatházi András (Furio), Bandi András Zsolt (Lirano).

★★

Motto:

*„E leită câinelui
Grădinarului, din snoavă:
Nu e laie, nici bălaie,
Nici afar', nici în odaie!”*
Lope de Vega

În penultima zi a anului trecut am avut ocazia să văd spectacolul proaspătului absolvent al cursurilor de regie teatru de la Academia târgumureșeană, Bocsárdi László, la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj. Documentându-mă ulterior, m-a surprins lipsa aproape totală a pieselor lui Lope de Vega din repertoriul teatrelor maghiare din țara noastră. **Câinele grădinarului** a fost jucat de patru ori în cei 50 de ani de teatru instituționalizat în limba maghiară. Premiera clujeană reușește oare să umple, deocamdată, acest gol repertorial? Cantitativ, da; calitativ...

Se știe că Felix Lope de Vega Carpio (1562–1635) este întemeietorul dramei naționale spaniole. Inventivitatea sa dramatică este magnifică, limbajul său, foarte bogat, uzează adesea de o versificație muzicală. **Câinele grădinarului** (El perro del hortelano) este cea mai cunoscută și cea mai jucată dintre comedii sale de capă și spadă. Numai că varianta clujeană este un spectacol mai ales de capă, puținel static, inegal, uneori lipsit de viață, alături excesiv de dur, cam superficial din punct de vedere regizoral și actoricesc; în schimb, pe alocuri, chiar bine făcut. Dar, în ansamblu, străduințele unor actori sunt prea mici pentru un spectacol atât de mare ca ambiție regizorală.

Comprimarea textului (stufos, însă atât de frumos) duce la intrarea în trombă în acțiune, mai exact la atacarea directă a nucleului piesei, trezind în spectatori întrebarea justificată: ce este cu această

Diana, tânăra ce umple casa și noaptea cu țipetele ei? Încetul cu încetul, același spectator dezorientat își dă seama că Dianeii, contesa de Belflor, nimeni nu-i cere mâna, deși pețitorii îi dau târcoale cu fel de fel de șiretlicuri. Adevărată aventură, clar fără spadă, începe din scena în care Diana află de dragostea ce s-a înfiripat între Teodoro, secretarul ei, și camerista Marcela. De aici începe să funcționeze – ce-i drept, cam anevoios – mecanismul spectacolului. Pe parcursul lui o descoperim uneori pe încăpățânată Kate din **Îmblânzirea scorpiei**, alături suntem martorii unor intrigi schilleriene, apoi apare iar lumea shakespeariană (vezi cazul tratării contelui Ludovico). Peste tot și toate planează refrenul „femeia este schimbătoare” (**la donna è mobile**); bărbatul, așisderea.

Piesa (și spectacolul) se termină fericit: contele Ludovico își (re)găsește fiul (câtă înșelătorie și minciună!), Teodoro urcă o treaptă pe scara socială astfel că Diana se poate căsători cu cel la care aspirase timp de trei acte, contele Federico și marchizul Ricardo, adoratori ai Dianeii, se retrag în liniște. Tristan, rezonerul piesei, descurecurețul împăciuitor, își urmează stăpânul și noua stăpână pe drumul spre altar.

Din nefericire, între interpretarea strălucită a actriței Spolarics Andrea (Diana) și aceea a „celorlalți” există o adâncă prăpastie. Axul spectacolului este, fără discuție, Spolarics Andrea, a cărei Diana, puternică și temperamentală, devine însă aproape exagerată în comparație cu partenerii, din cauza nesiguranței jocului prestat de majoritatea acestora din urmă: Kardos Róbert nu atinge, în rolul Teodoro, performanțele unui mascul feroce **à l'espagnole**, cum pare a fi la prima vedere; Szikszai Rémusz se mulțumește cu un Fabio facil; pe Csutak Réka am văzut-o, în unele producții studențești, mult mai bine decât în actuala Doroteea; Fülöp Erzsébet aduce în scenă o Anarda bine gândită și condusă cu maximum de autocontrol pe tot parcursul spectacolului; Tordai Tekla întruchipează o Marcela convingătoare până-n pânzele albe; Bandi András Zsolt recurge la găselnițe comportamentale fofosite și în alte montări, Lirano al său devenind astfel un mic șmecheraș de mahala, ce-și scobește unghiile cu un șis din arsenalul personal. Un caz aparte (în sensul bun al cuvântului) îl reprezintă, în anatomia spectacolului, Bogdán Zsolt, în rolul slujitorului Tristan, evoluția lui fiind un exemplu de urmat. Prezența nonagenarului Senkálzky Endre, artist emerit, în rolul contelui Ludovico, însuflă atât actorilor din distribuție cât și spectatorilor o doză de optimism și de încredere în viață.

S-a scris și s-a spus despre Lope de Vega că ar fi lucrat cu o viteză inimaginabilă. Uneori reușea să scrie o comedie în trei ore. Nu pot ști cât timp a

lucrat regizorul Bocsárdi László la acest spectacol; pot spune, în schimb, că, din păcate, montarea lui cu o durată de două ore și ceva a reușit să descalifice o lucrare scrisă, poate, în mai multe ore. În evul mediu spaniol târziu comedia nu însemna nici pe departe o piesă ce stârnea râsul, ci mai degrabă una, nu neapărat hazoasă, de inspirație populară. Astăzi, după patru sute de ani, „comediile” de-atunci pot căpăta trăsături amuzante; **Câinele grădinarului** poate să dobândească un profil comic, ba chiar și unul muzical (vezi montarea lui Florian Pittiș de la Teatrul „Bulandra”). Spectatorilor clujeni li s-a prezentat rodul procesului de „tragedizare” a piesei. Din lucrarea „Noua artă de a compune comedii în vremea noastră” (El arte nuevo de hacer comedias en este tiempo), scrisă de Lope de Vega și în care dramaturgul și-a expus inovațiile pe care le aducea pentru satisfacerea cerințelor spectatorilor, sper că tânărul Bocsárdi László o să-și însușească, de-acum încolo, învățăturile autorului.

STRACULA ATTILA

SCRIU SPECTATORII

Inaugurăm, în acest număr, o rubrică deschisă opiniilor spectatorilor

Prof. Alexandru Jurcan, Ciucea, jud. Cluj:

„Melissa. Chiar dacă Nona Ciobanu e bine cotate, acest spectacol nu are forță, iar Rebengiu nu este în apele lui. Nu se produce magia, rotund. Ghetou. Îi respect mult pe Victor Ioan Frunză, însă aici nu poate obține nota maximă din cauza unor lungimi nepermise. Câteva scene trenante și lipsa comprimării duc la diluarea firului dramatic. Finalul pare pleonastic, inutil, fără forță. Dintr-un act narcisist, spectacolul se lungește inutil. Transport de femei, la Teatrul de Comedie m-a convins. Iată ce înseamnă spectacol rotund, îmbinare, joc autentic, echipă și, totuși, recitaluri individuale. Atunci nu Petre Bokor e „vinovat” de această sudare artistică? În două ore demonstrația e făcută. Gabriela Popescu, Virginia Mirea, Dan Tufaru!! Și nici o clipă melodramatic, ci traversarea coșmarului prin „bășcălie”.

„Profesionistul de Dusan Kovacevič. Am petrecut o seară de teatru veritabilă. Și nu mă mir că Dusan K. a scris scenariul pentru Kusturica („Underground”). Spun că textul este excepțional, demonstrația perfectă, iar Albulescu un actor uluitor. Atât de mare, încât electrizează. Un univers într-o valiză, un trecut invadează prezentul, un trecut reconsiderat. Excelentă ideea cu umbrelele – volum mare într-o simplă valiză. Viața ți se poate schimba de la o simplă vizită. Labilitatea adevărilor, luptă și adevăr, istorie și individ. Nicăieri nu se găsesc bilete. Doamne, ne-am revenit! Și la cinema și la teatru se merge din plin. Chiar dacă actorii ies în stradă, își cer scuze față de spectatori.”

N. red. **Ne-ar interesa opiniile prof. Alexandru Jurcan și în legătură cu spectacolele clujene.**